

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 21.11.2003
KOM(2003) 704 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN
TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET**

Viktiga frågor som rör EU:s konkurrenskraft – på väg mot en integrerad strategi

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN
TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET**

Viktiga frågor som rör EU:s konkurrenskraft – på väg mot en integrerad strategi

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Vissa frågor som rör konkurrenskraftspolitiken i EU	4
3.	EU:s utmaningar när det gäller konkurrenskraften	5
4.	Den senaste tidens utveckling i fråga om industriell konkurrenskraft	7
4.1	Produktivitetstillväxt och avindustrialisering	7
4.2	Delokalisering	10
5.	Ett bättre angreppssätt för konkurrenskraftsfrågor	11
5.1	Konkurrenskraftsanalys som grundval för åtgärder	11
5.2	Skapa gynnsamma rättsliga ramar	12
5.3	Öka insatserna för att främja forskning, innovation och företagande.....	16
5.4	Kommissionens bidrag.....	18
6.	Slutsatser	18
	BILAGOR	20

1. INLEDNING

Europeiska unionens konkurrenskraft måste öka. En konkurrenskraftig europeisk ekonomi gör att vi kan finansiera vår samhällsmodell och säkerställa ett gott konsument-, hälso- och miljöskydd, vilket ger oss möjlighet att komma i åtnjutande av en hög livskvalitet.

Vid Europeiska rådets vårmöte 2003 sattes konkurrenskraften tydligt i centrum. Rådet (konkurrenskraft)¹ fick i uppdrag att stärka Lissabonstrategins ekonomiska dimension genom att "aktivt ta på sig sin övergripande uppgift att öka konkurrenskraft och tillväxt inom ramen för en av kommissionen utvecklad integrerad strategi för konkurrenskraft med regelbunden översyn av såväl övergripande som sektoriella frågor".

Detta meddelande har följande två syften:

- Att göra rådet uppmärksamt på de frågor som måste behandlas och prioriteras på den politiska agendan samt föreslå en arbetsmetod som gör det möjligt att systematiskt identifiera konkurrenskraftsproblem och vidta åtgärder för att lösa dem. Dessa frågor är alla inslag i en integrerad strategi för konkurrenskraft.
- Att svara på Europeiska rådets begäran från oktober 2003 och preliminärt behandla de farhågor som förts fram under den senaste tiden och som rör avindustrialiseringsprocessen – en risk som EU anses stå inför. Kommissionen kommer att ge ett mer utförligt svar under de kommande månaderna och kommer att göra en djupanalys av de förhållanden som påverkar EU:s specialiseringsmönster och ställning när det gäller arbetsfördelningen på det internationella planet. Kommissionens reflexion kommer att äga rum inom ramen för den översyn som görs i ett kommande meddelande om industripolitiken samt mot bakgrund av utarbetandet av den nya budgetplanen.

Avindustrialisering och konkurrenskraftspolitik är närliggande frågor. Åtgärder som syftar till att främja konkurrenskraften kommer att bidra till att hålla tillbaka avindustrialiseringsprocessen. Dessa åtgärder kommer också att bidra till en smidig övergång till en modern industriell ekonomi. Denna övergång kommer att medföra förändringar när det gäller sysselsättningens fördelning mellan olika sektorer. Historiskt sett har den minskade sysselsättningen inom tillverkningsindustrin mer än väl kompensats av sysselsättningsökningar inom tjänstesektorn. Dessa strukturella förändringar kommer att ske även i fortsättningen, men det kommer att bli allt svårare för lågkvalificerade arbetslösa att komma tillbaka på arbetsmarknaden. Denna grupp är särskilt sårbar under anpassningsprocessen. Det går inte att förneka att sådana anpassningar kan vara kostsamma för den lokala ekonomin och i socialt hänseende, men den förbättrade resursfördelning som blir följden leder till ökad nationalinkomst och välfärd. Politiska åtgärder som syftar till att stärka vår innovationspotential och humankapitalbas kommer också att öka arbetskraftens produktivitet och förbättra våra komparativa fördelar på det internationella planet.

I syfte att öka EU:s konkurrenskraft beskrivs därför i detta meddelande vad som krävs av rådet, Europaparlamentet, medlemsstaterna och kommissionen i form av beslut och åtgärder i

¹ Rådet rationaliserade sina arbetsmetoder sommaren 2002. Som ett resultat av detta inrättades konkurrenskraftsrådet genom en omgruppering av de tidigare råden för den inre marknaden, forskning och industri.

frågor som har stor politisk betydelse eller är brådskande av ekonomiska skäl i syfte att överbrygga klyftan mellan mål och resultat när det gäller ekonomiska reformer. Vid Europeiska rådets vårmöte 2003 betonades att Lissabonmålet kan uppnås endast om arbetet med att anta och genomföra strukturreformer i EU intensifieras betydligt. På många av dessa reformområden har framstegen låtit vänta på sig i sådan grad att man inte kunnat fullgöra de åtaganden och hålla de tidsramar som stats- och regeringscheferna beslutat inom Europeiska rådet.

2. VISSA FRÅGOR SOM RÖR KONKURRENSKRAFTSPOLITIKEN I EU

Det bör betonas från början att farhågorna om EU:s konkurrenskraft inte är nya utan har haft en central ställning i rådets och kommissionens politiska reflexioner:

- EU har inlett en omfattande tioårig färdplan för ekonomiska, sociala och miljömässiga reformer på grundval av Lissabonstrategin och Europeiska rådets möte i Göteborg. Kommissionen har under det senaste året lagt fram **en rad ömsesidigt förstärkande politiska eller strategiska dokument som direkt påverkar konkurrenskraften**. Det gäller frågor som hur man i största möjliga utsträckning kan dra fördel av den utvidgade inre marknaden, hur man kan främja industriell konkurrenskraft samt hur man kan främja forskning, innovation och företagande². Kommissionen har också inlett ett ambitiöst politiskt reformprogram när det gäller antitrustbestämmelser, koncentrationer och statligt stöd i syfte att göra de konkurrenspolitiska instrumenten mer effektiva. I de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken förespråkas också sund ekonomisk förvaltning och snabbare ekonomiska reformer för att öka EU:s tillväxtpotential genom ytterligare stimulansåtgärder för arbetsproduktivitet och dynamiskt företagande. Kommissionen har nyligen inlett ett EU-initiativ för tillväxt som syftar till att öka investeringarna på två kritiska områden – investeringar i nätverk och kunskap³. I slutrapporten om tillväxtinitiativet identifierade kommissionen ett snabbstartprogram för projekt som rör transeuropeiska nät för transport, energi och bredband eller höghastighetsinternat samt inom FoU och innovation. Det gäller projekt som kan inledas omedelbart, som har en stark gränsöverskridande effekt och som får positiva konsekvenser för tillväxt och sysselsättning.
- Vid Europeiska rådets vårmöte 2003 framhölls att EU inte genomför reformerna i tillräckligt snabb takt. Detta dokument syftar därför inte till att föreslå ännu en strategi, utan till att mobilisera **tillräckligt med resurser för att införa en integrerad strategi för konkurrenskraft** och därigenom skapa förnyad kraft för förändring. Den integrerade strategins mervärde ligger i att **helheten är större än summan av delarna**. Många av de förslag som läggs fram för rådet och Europaparlamentet har positiva effekter som går långt utöver det omedelbara tillämpningsområdet och därigenom utlöser förändringar i positiv riktning på många områden. Ett exempel på detta är gemenskapspatentet, som när det

² Dessa dokument är kommissionens meddelande "Strategin för den inre marknaden – Prioriteringar för 2003–2006" (KOM(2003) 238 slutlig, 7.5.2003, kommissionens meddelande "Investering i forskning: en handlingsplan för Europa" (KOM(2003) 226 slutlig/2), 4.6.2003, kommissionens meddelande "Industripolitiken i ett utvidgat Europa" (KOM(2002) 714 slutlig), 11.12.2002, grönboken om entreprenörskap i Europa (på grundval av KOM(2003) 27 slutlig), 21.1.2003 samt kommissionens meddelande "Innovationspolitiken: en uppdatering av Europeiska unionens ståndpunkt inom ramen för Lissabonstrategin" (KOM(2003) 112 slutlig), 11.3.2003.

³ "An initiative for growth: investing in Trans-European Networks and major R&D projects", SEK(2003) 819, 9.7.2003 samt slutrapporten till Europeiska rådet "Ett europeiskt initiativ för tillväxt: Investeringar i nätverk och kunskap för tillväxt och sysselsättning", KOM(2003) 690 slutlig, 1.10.2003.

införs inte bara kommer att förbättra den inre marknadens funktion, utan även göra det billigare att omvandla forskning till kommersiella tillämpningar. Varje dag som går utan att företagen kan skydda sina innovationer i hela EU till rimlig kostnad innebär att betydande produktivitetsökningar som är möjliga tack vare den inre marknaden, forskning och utveckling samt företagarinitiativ går förlorade.

- Det är produktivitetstillväxten som avgör konkurrenskraften, och en konkurrenskraftig ekonomi kännetecknas av en varaktigt hög produktivitetstillväxt som i sin tur skapar högre levnadsstandard. **Det finns många faktorer som bidrar till produktiviteten.** Några nyckelfaktorer är de möjligheter som skapas genom marknadsreformer som syftar till att stimulera investeringar, konkurrenssituationen, förmågan till innovation (både genom ökade investeringar i FoU och kompetensutveckling, främst genom utbildning), förmågan att snabbt omvandla tekniska och andra innovationer till produkter, omorganisation av arbetsmetoder genom införande av IT-teknik, konkurrens- och konsumentskyddsbestämmelser som bibehåller konkurrenstrycket på den inre marknaden⁴ (bland annat på områden där konkurrensen och konkurrenskraften hämmas genom konkurrensbegränsande bestämmelser och monopol) och därigenom upprätthåller incitamenten för produktivitetsökningar samt en integrerad marknad för varor och tjänster som innebär att alla potentiella vinster på grund av handel förverkligas.
- **Såväl EU-institutionerna som medlemsstaterna har viktiga roller att spela som ”konkurrenskraftens väktare”.** Det gemensamma syftet är att skapa förutsättningar som gör att de europeiska företagen kan växa och framgångsrikt konkurrera på en global marknad med stark konkurrens. Framväxten av starka nya konkurrenter från Sydostasien och Latinamerika gör det ännu viktigare att möta denna utmaning. För att se till att EU håller kursen måste vi systematiskt följa utvecklingen och se över ekonomins och företagens konkurrenskraft i EU. Kommissionen måste också bedöma de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna av viktiga lagförslag som läggs fram och se till att man vid det politiska beslutsfattandet fullt ut beaktar förslagets effekter på konkurrenskraften. Offentliga samråd och grundliga konsekvensanalyser är viktiga instrument i detta avseende. De konsekvensanalyser som görs med avseende på viktiga förslag från kommissionen bör också göra det möjligt för rådet och Europaparlamentet att bedöma effekterna på konkurrenskraften. Dessa båda institutioner bör också se till att konsekvensanalysprocessen fortsätter i alla faser av lagstiftningsprocessen.

3. EU:S UTMANINGAR NÄR DET GÄLLER KONKURRENSKRAFTEN

EU:s övergripande produktivitetstillväxt har sjunkit markant sedan 1995. Situationen skiljer sig dock åt mellan medlemsstaterna. Kommissionen har upprepade gånger betonat betydelsen av denna utveckling⁵. En genomgång av de nyckelfaktorer som påverkar EU:s konkurrenskraft ger en oroväckande bild. De huvudsakliga skälen till nedgången är att vi varit för långsamma att utnyttja IT-tekniken, införa innovationer i arbetsmiljön och utveckla ny och

⁴ Detta gäller både detaljhandel och transaktioner mellan företag. Det faktum att konkurrenstrycket inte har fått fullt genomslag i den inre marknaden för försäljning till konsument avspeglas i de kraftiga prisskillnader för identiska varor och tjänster som råder mellan medlemsstaterna, vilket också bekräftas av den senaste tidens prisundersökningar och den senaste Cardiff-rapporten.

⁵ Se 2001, 2002 och 2003 års utgåvor av *European Competitiveness Report*, SEK (2001) 1705, 29.10.2001, SEK(2002) 528 från maj 2002 respektive SEK(1299), 13.11.2003. Kommissionen har också framhållit riskerna för rådet och Europaparlamentet i meddelandet ”Produktivitet: nyckeln till konkurrenskraft för medlemsstaternas ekonomier och företag”, KOM(2002) 262 slutlig, 25.5 2002.

relevant kompetens samt att organisatoriska förändringar inte genomförts i tillräcklig utsträckning.

Arbetseffektiviteten är lägre i EU än i USA. 2002 var produktiviteten per arbetad timme i EU 86,8 % av produktiviteten i USA⁶. Bakom denna övergripande siffra döljer sig dock stora skillnader mellan medlemsstaterna⁷. Arbetsproduktivitetstillväxten per arbetad timme ökade med 2,5 % per år i EU under perioden 1990-1995, men minskade till 1,3 % under perioden 1995-2000. I USA var motsvarande siffror 1,1 % respektive 1,9 %.

EU:s ekonomiska integration är långt ifrån fullbordad. Särskilt kan framhållas att fördelarna med den inre marknaden inte har slagit igenom ordentligt på de områden där reformerna varit mindre omfattande och konkurrensen således inte är lika stor - till exempel energimarknaderna, transport och tjänstemarknaderna. Handeln med varor inom EU växte snabbare än BNP mellan 1996 och 2000, men denna utveckling har planat ut sedan 2001⁸. Handeln med tjänster har nästan fördubblats sedan 1993, från 194 miljarder euro till 362 miljarder euro, men det finns fortfarande en klar utvecklingspotential när det gäller handel och direktinvesteringar.

EU:s åtgärder för forskning och utveckling ligger efter USA:s och Japans. Positiva initiativ har tagits i vissa medlemsstater, men generellt har insatserna för att öka och förbättra förutsättningarna för forskningsinvesteringar varit splittrade och arbetet har gått långsamt. Den senaste tillgängliga statistiken (2001) visar att de totala investeringarna i forskning och utveckling i EU:s 15 medlemsstater långsamt närmar sig 2 % av BNP, vilket är den högsta nivån någonsin. Den genomsnittliga årliga tillväxttakten på 1,3 % är dock helt otillräcklig för att man ska kunna komma ifatt USA och Japan och uppnå målet 3 % senast 2010. Samtidigt vidgas klyftan mellan USA och EU när det gäller investeringar i forskning och utveckling – från 120 miljarder euro 2000 till 140 miljarder euro 2001 – och detta beror främst på att de privata investeringarna är lägre i EU.

EU har dessutom fortfarande ett sämre resultat än de främsta konkurrenterna när det gäller innovation. Den senaste statistiken⁹ visar att det för en rad viktiga indikatorer fortfarande finns stora skillnader mellan EU och USA. EU uppvisar fortfarande ett svagt resultat i fråga om patent, särskilt när det gäller högteknologiska områden. Statistiken tyder också på en oroväckande nedgång när det gäller livslångt lärande. Detta måste ses i ljuset att den allmänna bristen på privata investeringar i högre utbildning och yrkesutbildning inom EU, jämfört med de främsta konkurrenterna¹⁰. För vissa indikatorer är resultatet dock mer positivt. Andelen universitetsutbildade inom vetenskap och forskning av det totala antalet studerande som avslutar sin universitetsutbildning är betydligt högre i EU än i USA, och klyftan när det gäller IT-utgifter har halverats sedan 1996.

⁶ Se *European Competitiveness Report*, utgåva från 2003, op. cit. fotnot 5.

⁷ Under perioden 1996-2002 var genom genomsnittliga produktivitetstillväxten per timme högre i Belgien (2,16 %), Grekland (3,16 %), Irland (5,12 %), Luxemburg (2,04 %), Österrike (2,43 %) och Finland (2,58 %) än i USA (1,86 %). BNP per arbetad timme i EU var 86,8 % av USA:s nivå 2002, men produktiviteteten per timme var högre i Belgien, Frankrike och Luxemburg än i USA. Se *European Competitiveness Report*, utgåva från 2003, op. cit. fotnot 5.

⁸ Se "Ekonomisk reform : rapport om produkt- och kapitalmarknadernas funktion i gemenskapen" (KOM(2002) 743 slutlig, 23.12.2002).

⁹ Se "Resultattavla för innovation 2003", SEK(2003) 1255, 10.11.2003.

¹⁰ Se Allmän och yrkesinriktad utbildning 2010 – Snabbare reformer krävs om Lissabonstrategin ska lyckas (Gemensam delrapport om genomförandet av det detaljerade arbetsprogrammet för uppföljning av målen för utbildningssystemen i Europa), KOM(2003) 685 slutlig, 11.11.2003.

Klyftan kvarstår dock när det gäller företagande¹¹. I EU betraktas egenföretagande mindre ofta som ett möjligt yrkesval än i USA. Det krävs en attitydförändring och förstärkta incitament för egenföretagande.

Men EU behöver inte bara fler egenföretagare, utan även **bättre förutsättningar för företagens tillväxt**. Bristen på finansiellt stöd och kvalificerad arbetskraft samt komplicerade administrativa förfaranden utgör fortfarande de viktigaste hindren för dem som vill starta eget företag eller expandera. Det gäller särskilt teknikintensiva sektorer som bioteknik: inom denna sektor har under den senaste tiden fler nya företag tillkommit i EU än i USA, men samtidigt hämmas företagens tillväxt kraftigt av en otillräcklig tillgång på riskkapital.

4. DEN SENASTE TIDENS UTVECKLING I FRÅGA OM INDUSTRIELL KONKURRENSKRAFT

EU:s konkurrenskraftsproblem har avspeglats i de farhågor som förts fram om att **EU riskerar att gå mot en avindustrialisering**. Under de senaste månaderna har sådana tankegångar kommit till uttryck vid offentliga debatter och även på högsta politiska nivå - bland annat i ett brev till kommissionens ordförande från Frankrikes, Tysklands och Förenade kungarikets stats- respektive regeringschefer. Dessa problem är inte nya och är alltid som mest märkbara under perioder av långsam ekonomisk tillväxt eller konjunkturnedgångar¹². Det råder ingen tvekan om att anpassningen till strukturförändringar i ekonomin kan vara mycket kostsam, särskilt på lokal nivå. Ett gott makroekonomiskt resultat skapar dock inte bara de förutsättningar som EU:s tillverkningsindustri behöver för att öka konkurrenskraften och för att kunna konkurrera på det internationella planet och skapa arbetstillfällen, utan även de förutsättningar som krävs för tillväxt inom tjänstesektorn.

I avsnitt 4.1 diskuteras vissa aspekter på delokalisering och i det följande avsnittet görs en genomgång av vissa tankegångar kring delokaliseringsfrågan. Dessa frågor kommer nu att **ingå i en vidare reflektion över EU-industrins resultat och framtid**. Denna reflektion kanske avspeglar en ambition att EU ska förbli en stark global aktör inom industrisektorer som anses väsentliga av bland annat strategiska skäl. Det kan också avspegla en ambition att åstadkomma förbättringar resultatet på de områden där EU uppvisar ett svagt resultat. Detta är i samklang med den åsikt som förts fram om att EU-industrin måste behålla sin starka ställning inom traditionella och "mogna" sektorer, eftersom den är mindre inriktad på teknikbaserade sektorer än den amerikanska eller japanska – även om detta i sig inte är tillräckligt för att säkerställa ett gott ekonomiskt resultat på lång sikt¹³. Det är tänkbart att de strukturella anpassningarna med tanke på utvidgningen kommer att ske i snabbare takt inom vissa industrisektorer i EU.¹⁴

4.1. Produktivitetstillväxt och avindustrialisering

Avindustrialiseringen är en strukturförändringsprocess. Tillverkningsindustrins minskade andel av nationalinkomsten – främst under tiden efter andra världskriget – följer samma mönster som den primära sektorns nedgång i ett tidigare skede.

¹¹ Se *Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2003 Scoreboard*, SEK(2003) 1278, 11.11.2003.

¹² I början av 1980-talet inleddes exempelvis en kraftig avindustrialiseringsprocess i USA och Storbritannien, men det ledde dock senare till omstruktureringar och återhämtning inom näringslivet och till den mer allmän förändring av industrisektorns struktur.

¹³ Meddelandet "Industripolitiken i ett utvidgat Europa" (KOM(2002) 714 slutlig), 11.12.2002.

¹⁴ Se även M. O'Mahoney och B. van Ark (ed., 2003): "EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective. Can Europe Resume the Catching-up Process?", en studie som utarbetas för Generaldirektoratet för näringsliv.

När det gäller EU-industrins konkurrenskraft har utvecklingen under de senaste åren varit mångfacetterad (se bilaga 2). Produktivitetstillväxten i tillverkningsindustrin började sakta av i mitten av 1990-talet, och EU har sedan dess halkat efter USA i detta avseende. Det är främst högteknologiska sektorer som har bidragit till att öka produktivetsklyftan. Den europeiska IT-sektorn har uppnått ett mycket gott resultat (när det gäller såväl tillverkning som tjänster), men produktivitetstillväxten i de sektorer som använder IT har inte ökat i samma utsträckning som i USA. IT har varit en nyckelfaktor för produktivitetstillväxten på sektorsnivå.

Produktivitetstillväxten är en viktig faktor för en eventuell avindustrialiseringsprocess, eftersom den är avgörande för företagets konkurrenskraft. Det är viktigt att mäta våra resultat med USA:s.

En avindustrialiseringsprocess innebär att det blir en långsiktig (och inte cyklisk) nedgång för tillverkningsindustrin¹⁵. Detta skulle i sin tur medföra en absolut nedgång när det gäller sysselsättning, produktion, lönsamhet, kapital inom tillverkningsindustrin samt när det gäller exporten av industrivaror. Det skulle dessutom leda till ständiga handelsunderskott för tillverkningsindustrin.

Under perioden efter 1979 (och vissa delperioder inom denna) har sysselsättningen minskat inom tillverkningsindustrin. Den största minskningen under perioden 1979–1995 finns inom den primära sektorn samt sektorerna för telekommunikationsutrustning, radio- och TV-utrustning och transportutrustning. Sysselsättningen fortsatte med smärre undantag att minska under perioden 1995-2001, och detta avspeglar den ekonomiska nedgången under de senaste kvartalen.

Mervärdet har dock ökat snabbt under perioden 1979-1995. De största ökningarna uppvisar sektorerna för kemikalier (3,5 % total årlig mervärdestillväxt med 1995 års prisnivå), kontorsutrustning (6,9 %), elektronik (6,3 %), telekommunikationsutrustning (4,4 %) samt vetenskapliga instrument och andra instrument (2,4 %). Mervärdestillväxten under perioden 1995-2001 har generellt varit stadig och mångfacetterad. De sektorer som utmärker sig är elektronik (en total årlig mervärdestillväxt på 14,7 %), telekommunikationsutrustning (15,5 %) samt radio- och TV-mottagare (10,1 %).

Endast i ett fåtal sektorer har sysselsättningen och produktionen minskat. Så är fallet inom sektorerna för textil, konfektion, läder och skodon, utvinning av mineral, mineraloljeraffinering, koks och kärnbränslen. Dessa sektors andel av tillverkningsindustrins produktion har minskat från 14,1 % 1979 till 8,7 % 2001. För andra sektorer har andelen dock ökat markant, till exempel kemikalier, telekommunikationsutrustning, kontorsutrustning och elektrisk utrustning¹⁶.

Den viktigaste faktorn för produktionsökningen inom tillverkningsindustrin har varit den snabba produktivitetstillväxten. Produktionen per capita har ökat inom praktiskt taget alla industrisektorer i EU, vilket avspeglar den konvergens i fråga om produktivitet som skett under perioden fram till 1995. Under perioden 1995-2001 minskade dock

¹⁵ En långsiktigt verkande eller absolut avindustrialisering bör inte förväxlas med relativ avindustrialisering, som innebär att tillverkningsindustrins andel av BNP minskar. Det är också en mer långsiktig process som avspeglar den snabba produktivitetstillväxten inom tillverkningsindustrin, de därmed sammanhängande ökningarna av realinkomsten och ökad efterfrågan inom tjänstesektorn. Under dessa förhållanden avspeglar tillverkningsindustrins minskade andel av BNP en strukturell förändringsprocess i riktning mot en tjänstedominerad ekonomi.

¹⁶ Se bilaga 2.

produktivitetstillväxten betydligt inom flera sektorer, även om tillväxten fortfarande var positiv i nästan alla sektorer. Även under den senare perioden har produktivitetstillväxten dock ökat på flera områden - den totala årliga ökningen är 14,7 % för telekommunikationssektorn, 12 % för elektronik, 9,7 % för kontorsutrustning och 5,2 % för el-, gas- och vattenförsörjning.

EU:s tillverkningsindustri har också uppnått goda resultat om man ser till den internationella handeln. Handelsöverskottet för industrivaror har ökat från 31,5 miljarder euro (0,6 % av BNP) 1989 till 95,2 miljarder euro (1,1 % av BNP) 2001. Ökande handelsunderskott finns enbart inom det fåtal industrisektorer som uppvisar en nedgång i absoluta tal (se ovan). Med ett fåtal andra undantag har handelsöverskotten för alla övriga tillverkningssektorer ökat under perioden 1989-2001.

Man bör komma ihåg att en relativ avindustrialiseringsprocess¹⁷ historiskt sett alltid har pågått. Den höga produktivitetstillväxten inom tillverkningsindustrin har bidragit till att öka realinkomsterna och göra industrivaror relativt sett billigare än produkter inom tjänstesektorn. Detta leder oundvikligen till att tillverkningsindustrins andel av nationalinkomsten och sysselsättningen tenderar att minska. Detta fenomen är inte nytt och pågår fortfarande i ekonomin.

För att bättre förstå strukturförändringsprocessen är det – trots de uppenbara anpassningskostnader som denna process skulle medföra på kort sikt – viktigt att utreda vilka ekonomiska konsekvenser en eventuell avindustrialisering skulle få.

Farhågorna om avindustrialisering och delokalisering förefaller vara grundade på en ofullständig bild av de ekonomiska realiteterna. Omlokalisering av industriell verksamhet på det internationella planet avspeglar ändrade komparativa fördelar.

- De internationella handelsförbindelserna innebär dock att sådana omlokaliseringar inte bara gynnar värdländerna. Ökad export kommer att åtföljas av ökad import från dessa länder. Omlokaliseringen innebär att exporten från EU oundvikligen kommer att öka i takt med en allt snabbare ekonomisk tillväxt i andra länder, vilket kommer att leda till ökad produktion och sysselsättningstillväxt i EU - även om detta sker inom andra sektorer eller branscher. Sysselsättningen kommer således att minska permanent i regioner med utflyttande industrier enbart om de förlorade arbetstillfällena inte kompenseras av export till inflyttningsregionerna. Det kommer dock att ta tid innan processen fullbordats och anpassningskostnaderna kommer att bli höga. När det gäller arbetskraften ställs därför krav på en god anpassningsförmåga och löpande kompetensutveckling.
- De importerade industrivarorna från värdländerna utgör dessutom bara en liten andel av de totala utgifterna i EU. Inhemska varor - dock främst tjänster - kommer även i fortsättningen att dominera utgiftsbilden och stödja sysselsättningstillväxten.
- Det är också viktigt att hålla i minnet att de sannolika inflyttningsländerna undantagslöst är mindre rika länder eller utvecklingsländer. Dessa länder behöver kapitalimport för att utveckla sin ekonomi, vilket betyder att de under överskådlig framtid behöver ha ett handelsunderskott. Detta underskott motsvarar den övriga

¹⁷ Begreppet relativ avindustrialisering förklaras i fotnot 15.

världens (inbegripet EU:s) kapitalexport eller motsvarande handelsöverskott. Det är orealistiskt att tro att utvecklingsländerna (dit industrier kan flytta) skulle bli stora exportörer av kapital till höglöneländer i den industrialiserade världen (till exempel EU).

På grundval av de granskade uppgifterna finns det **inga belägg för att ekonomin i EU visar tecken på avindustrialisering**. Det är dock möjligt att en period av långsam tillväxt, låg produktivitet och svag innovation skulle kunna bidra till att en sådan process inleds.

Detta ger en antydning om att **de politiska beslutsfattarna bör vara uppmärksamma på denna potentiella risk**. Det är också viktigt att konkurrenskraftsrådet får regelbunden information och att kommissionen systematiskt följer utvecklingen när det gäller industrins konkurrenskraft.

4.2. Delokalisering

Delokalisering innebär att produktion eller annan verksamhet som rör tillverkning förläggs till platser utanför det egna landet. Delokalisering har redan förekommit inom EU och avspeglar ändrade komparativa fördelar för olika platser och/eller olika policyrelaterade villkor.

Delokaliseringen har väckt djupa farhågor bland politiska beslutsfattare, arbetsmarknadens parter och allmänheten. Denna fråga blev aktuell redan när man började diskutera EU:s utvidgning till länderna i Central- och Östeuropa och har väckts på nytt i samband med globaliseringsdebatten. **Mer gynnsamma kostnadslägen i utlandet är självklart lockande för sektorer som inte kan förlägga sin tillverkning till de moderna industriekonomierna på grund av det höga löneläget.** Detta bidrar givetvis till de mindre rika handelspartnernas tillväxt.

Delokaliseringen har också mycket riktigt berört enbart lågteknologisk och arbetsintensiv verksamhet. Sådan omlokalisering innebär dessutom ofta att arbetstillfällen bibehålls eller skapas i EU inom tjänstesektorer som till exempel design, marknadsföring och distribution. Denna ändrade inriktning avspeglar ändrade komparativa fördelar, vilket innebär att EU behåller högkvalificerade och teknikintensiva arbetstillfällen som kännetecknas av hög produktivitet och därmed även höga reallöner. En lärdom som kan dras av detta är att EU nu och i framtiden måste utveckla en konkurrenskraftig tillverkningsbas och stärka den ytterligare. EU måste därför förbättra sitt resultat när det gäller FoU och innovation, stärka sin humankapitalbas och skapa förutsättningar för företagens tillväxt och höjd produktivitet.

Det finns dock **andra aspekter av delokalisering som utgör reella hot för EU:s framtid – till exempel utflyttning av FoU-verksamhet**. Företagen förlägger en allt större del av forskningen utanför EU, särskilt inom **högteknologiska och forskningsintensiva sektorer** som läkemedel och bioteknik. FoU-verksamheten förläggs i allt större utsträckning till USA för att dra fördel av mer gynnsamma rättsliga, strukturella eller ekonomiska villkor och bättre tillgång på kvalificerad arbetskraft. Enligt en undersökning utförd 2002 av European Round Table of Industrialists (ERT) uppgav europeiska storföretag att nyinvesteringarna i FoU till största delen skulle ske utanför EU (där 40 % av forsknings- och utvecklingsverksamheten redan finns), om inte förutsättningarna förbättrades betydligt. De politiska beslutsfattarna bör ta denna varningssignal på allvar, eftersom det finns risk att vetenskaps- och kunskapsbaserad verksamhet som skulle bidra till vår framtida levnadsstandard får en marginell ställning i EU.

Det finns ekonomiska krafter som EU varken kan eller bör påverka, men i andra fall kan de politiska beslutsfattarna spela en aktiv roll. De bör till exempel beakta den pågående

industriella omvandlingen genom att underlätta den tilltagande "osmosen" (eller integrationen) mellan tillverkningsindustrin och tjänstesektorn. De politiska beslutsfattarna bör också vara uppmärksamma på hur förutsättningarna för industrin i EU påverkar omlokaliseringsbesluten. Om till exempel en eventuell utflyttning av vissa av EU:s mest konkurrenskraftiga industrisektorer skulle motiveras av sämre förutsättningar inom EU, snarare än kostnadsläget eller marknadstillgång, bör berörda politiska riktlinjer och åtgärder omprövas. Om så verkligen är fallet, måste man starkt ifrågasätta EU:s förmåga att behålla sin ledande ställning inom sektorer som skapar spillover-effekter i resten av ekonomin.

Det utvidgade EU med allt större inbördes variationer i fråga om lönestruktur och tekniskt kunnande kommer dock att ge den europeiska industrin ökade möjligheter till omorganisation i konkurrenssyfte. Målet att ge den utvidgade unionens grannländer tillgång till den inre marknaden¹⁸ (särskilt Ryssland, de västra nya oberoende staterna och länderna i södra Medelhavsområdet, förutsatt att dessa länder helt och fullt anpassar sin lagstiftning till gemenskapens regelverk och genomför detta) kommer – liksom Europaavtalen för ett årtionde sedan – att ge EU-företagen både en utvidgad hemmamarknad och mycket större tillgång till arbetskraft och fysiska produktionsfaktorer. Detta kommer att stärka EU-tillverkarnas konkurrenskraft och göra det möjligt för dem att finnas kvar inom marknadssegment som kännetecknas av stark konkurrens från tillverkare i Fjärran Östern. Europeiska tillverkare i textil- och konfektionssektorn håller redan på att utveckla sådana samarbetsmönster i vissa partnerländer i Medelhavsområdet, och andra industri- eller tjänstesektorer skulle utan tvekan kunna utnyttja liknande system.

Även om ett företags konkurrenskraft i slutändan bestäms av hur effektivt det kan kombinera olika tillgängliga resurser, kan offentliga myndigheter i betydande utsträckning bidra till att underlätta denna process genom att skapa lämpliga förutsättningar. Det står klart att **olämpliga förutsättningar och en företagarovänlig miljö kan vara en stor börda för företagens verksamhet, för att inte nämna de kumulativa effekterna av ytterligare reglering.** Dessa politiska riktlinjer och åtgärder spänner över en rad olika områden och berör såväl medlemsstaterna som kommissionen och Europaparlamentet (se avsnitt 5 nedan)¹⁹.

5. ETT BÄTTRE ANGREPPSSÄTT FÖR KONKURRENSKRAFTSFRÅGOR

5.1. Konkurrenskraftsanalys som grundval för åtgärder

Målinriktade och effektiva åtgärder för att stärka EU:s konkurrenskraft måste utarbetas på grundval av välgrundade ekonomiska analyser. Det gäller både i ett övergripande perspektiv och på sektornivå. Kommissionen har under det senaste året också lagt fram en analysdokument som rör en rad olika politikområden²⁰.

Kommissionens **konkurrenskraftsanalys är både allmän och specifik** och omfattar både rena konkurrenskraftsinstrument och mer allmänna instrument som utbildningspolitik och regionalpolitik. De specifika analysinstrumenten är kommissionens årliga konkurrenskraftsrapport och de särskilda konkurrenskraftsundersökningar som görs i

¹⁸ Som anges i kommissionens meddelande "Ett utvidgat europeiskt grannskap: En ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder" (KOM(2003) 104 slutlig, 11.3.2003).

¹⁹ Dessa förutsättningar behandlas mer utförligt i kommissionens meddelande "Industripolitiken i ett utvidgat Europa" (KOM(2002) 714 slutlig, 11.12.2002).

²⁰ Dessa omfattar Cardiffrapporten om hur den inre marknaden för varor och tjänster fungerar, rapporten om konkurrenskraft samt resultattavlorna för den inre marknaden, näringspolitik respektive innovation.

samband med översynerna av det ekonomiska resultatet på sektorsnivå. I år kommer en ny undersökning²¹ att ge en tydligare bild av produktivitetsutvecklingen inom enskilda industrisektorer. Denna undersökning tillhandahåller också en enhetlig statistisk grundval (som kommer att uppdateras årligen) för utarbetande av välgrundade analyser.

I meddelandet om industripolitiken från december 2002 betonas att **industripolitiken trots att den är övergripande till sin natur måste beakta konkurrenssituationen inom de olika sektorerna**. Detta bekräftades nyligen av Europeiska rådet vid dess möte i oktober 2003. Kommissionen kommer dessutom även i fortsättningen att utgå från **analyser av enskilda industrisektorer** för att identifiera sektorsspecifika konkurrenskraftsproblem och fastställa den optimala polymixen på en rad olika politikområden som påverkar förutsättningarna för sektorn. Det bör ge kommissionen möjlighet att överväga vilka instrument som bör användas för att förutse omstruktureringar inom industrisektorn. Dessa analyser kommer att göras **i nära samarbete med alla berörda parter**, som får möjlighet att yttra sig i form av rekommendationer om åtgärder som ska vidtas på europeisk respektive nationell nivå. Ett exempel på detta är **"G10 läkemedel"-initiativet**. En undersökning från 2000 belyste sektorns oroväckande konkurrenskraftsproblem och visade att åtgärder måste vidtas för att skapa bättre förutsättningar för sektorn. Därför har en liten arbetsgrupp bestående av elva beslutsfattare på hög nivå²², som företräder medlemsstaterna, läkemedelsindustrin, försäkringskassor och patientorganisationer, tillsatts för att nå samförstånd om sektorns framtid. Arbetsgruppen enades under 2002 om 14 breda rekommendationer²³. Som svar har kommissionen lagt fram en rad åtgärdsförslag som innebär att kommissionen och medlemsstaterna kan arbeta tillsammans för att genomföra rekommendationerna. Rådet har antagit långtgående slutsatser där man framhåller betydelsen av att se till att EU även i fortsättningen får behålla en konkurrenskraftig läkemedelsindustri som kan stödja vår vetenskapsbas, främja högkvalitativ sysselsättning och spela en viktig roll för att vi ska uppnå våra folkhälsomål. Rådet har uppmanat medlemsstaterna att undersöka hur de kan förbättra sina prissättnings- och återbetalningssystem och har dessutom uppmanat kommissionen att inleda en reflektion för att stödja denna process. Andra exempel på detta tillvägagångssätt är **Star 21 för rymdindustrin** och **LeaderShip 2015 för varvsindustrin**.

Kommissionen har nu inlett ett projekt för att öka konkurrenskraften inom textil- och konfektionssektorn och kommer dessutom att behandla företagstjänster. Flera andra initiativ – som rör till exempel **fordonsindustri och maskinbyggnad** – kommer snart att tas. Fordonsindustrin är en av de viktigaste sektorerna för EU:s ekonomi. Kommissionen planerar därför att tillsätta en högnivågrupp som ska analysera viktiga utmaningar för denna sektor, utvärdera hur förutsättningarna kan förbättras så att sektorns industriella tillgångar kan utnyttjas och utvecklas fullt ut samt bidra till att utarbeta en integrerad politisk strategi. Därigenom kommer man att kunna se över sektorns konkurrenskraft och bedöma konsekvenserna av tidigare och kommande beslut om lagstiftning och andra åtgärder.

5.2. Skapa gynnsamma rättsliga ramar

För att bidra till EU:s initiativ för bättre lagstiftning har kommissionen åtagit sig att genomföra ett brett samråd med alla berörda aktörer och har infört ett effektivt system för att bedöma de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna av lagförslagen innan de antas. Ett viktigt inslag i denna process är att ifrågasätta om lagstiftningsåtgärder verkligen är

²¹ Se M. O'Mahony och B. van Ark (utgåva från 2003), op. cit., fotnot 14.

²² Högnivågruppen för innovation och tillhandahållande av läkemedel.

²³ Arbetsgruppens rapport från 2002 och annat material som rör G10 finns på följande webbplats: <http://pharmacos.eudra.org>

nödvändiga och att undersöka möjligheten att använda alternativ till lagstiftning. Under 2004 kommer ungefär hälften av kommissionens förslag i arbetsprogrammets huvuddel att genomgå en utvidgad konsekvensanalys, jämfört med cirka 20 % under det år då systemet infördes. Generellt kommer kommissionen att stärka insatserna för att se till att konkurrenskraften beaktas i de förslag som läggs fram för rådet, Europaparlamentet och medlemsstaterna.

En enkel och effektiv lagstiftning är nödvändig för att uppnå konkurrenskraftsmålet, och på EU-nivå innebär det särskilt en väl fungerande och livskraftig inre marknad samt effektiva konkurrensbestämmelser. Rådet, Europaparlamentet och medlemsstaterna måste bidra till att påskynda reformprocessen på detta område.

5.2.1 *Slutföra lagförslag under behandling*

Sedan Lissabonstrategin inleddes har över 25 nya lagförslag antagits som innebär att reformerna utvidgas till dessa områden, och ytterligare 20 förslag behandlas nu i rådet och Europaparlamentet. Strategin för den inre marknaden 2003-2006²⁴ inbegriper ett omfattande program för åtgärder som syftar till att se till att den inre marknaden utnyttjas på bästa sätt efter utvidgningen. **Detta program är viktigt som helhet och måste genomföras med kraft.**

Det finns dock en rad **lagförslag under behandling som kräver snabba beslut av rådet och Europaparlamentet**. Dessa förslag är viktiga byggstenar för den utvidgade unionens konkurrenskraft, men för att de positiva effekterna för företagarmiljön ska bli så stora som möjligt måste kopplingarna mellan dem och de tvärsektoriella synergieffekterna beaktas. Detta meddelande gör inte anspråk på att tillhandahålla en uttömmande förteckning över dessa förslag. Istället syftar meddelandet till att genom några valda exempel av stor politisk eller ekonomisk betydelse illustrera de starka tvärsektoriella synergieffekter som rådet och Europaparlamentet måste beakta.

– Gemenskapens ram för **skydd av immaterialrättigheter** är ett viktigt inslag i en effektiv inre marknad, men är också en viktig förutsättning för forskning och innovation. Om EU även i framtiden ska kunna locka till sig investeringar i forskning och innovativa idéer och produkter, måste immaterialrättigheterna skyddas i alla medlemsstater. Samtidigt måste man se till att skyddet för immaterialrättigheter inte hindrar innovation och spridning, till exempel genom alltför långa skyddsperioder. Trots att betydande framsteg gjorts på detta område under de senaste åren, är det nu nödvändigt att rådet och Europaparlamentet snabbt avslutar och genomför de lagförslag under behandling som är viktiga inslag i ett effektivt immaterialrättssystem. Det gäller följande:

- Förslaget till förordning om ett rättsligt säkert **gemenskapspatent** till rimlig kostnad. Kommissionen kommer inom kort att lägga fram ett formellt förslag avseende jurisdiktion. Gemenskapspatentsystemet kräver också en översyn av Europeiska patentkonventionen.
- Förslaget till direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar.
- Förslaget till direktiv om **åtgärder och förfaranden för att säkerställa genomförandet av immaterialrättigheter**. Detta förslag kompletterar den nyligen antagna förordning som syftar till att göra det lättare för

²⁴ Kommissionens meddelande "Strategin för den inre marknaden – Prioriteringar för 2003 – 2006" (KOM(2003) 238 slutlig), 7.5.2003.

tullmyndigheterna att beslagta varumärkesförfalskade och pirattillverkade varor från länder utanför EU.²⁵

- Förslaget till **direktiv om inresevisum och uppehållstillstånd för forskare från länder utanför EU**, som bör ses mot bakgrund av en bred och dynamisk europeisk kunskapsbas med adekvat tillgång på högkvalificerad arbetskraft. Utöver detta förslag måste samstämmiga åtgärder utarbetas på nationell nivå (se avsnitt 5.3) för att göra EU till ett mer lockande alternativ för de bästa forskarna på internationell nivå och för att säkerställa tillgången på den arbetskraft som krävs för att möjliggöra ökade investeringar i forskning även i fortsättningen.
- EU behöver en företagsmiljö med rättvisa konkurrensvillkor, som ger EU-baserade företag möjlighet att på ett mer effektivt sätt anpassa sig till den inre marknaden och därigenom stärka sin konkurrenskraft. Kommissionens förslag till **direktiv om övertagandebud** kommer att underlätta företagsutveckling och företagens omstruktureringar och kommer att innebära att företagens förvaltning och styrelseformer underkastas en effektiv marknadsdisciplin, samtidigt som det väsentliga skyddet bibehålls. Den nya **koncentrationsförordningen** som nu behandlas i rådet och Europaparlamentet innebär en förenkling av systemet för hänskjutande av koncentrationsärenden från kommissionen till medlemsstaternas konkurrensmyndigheter för utredning, förtydligar de materiella kriterier som ska tillämpas vid analys av hur koncentrationer påverkar konkurrensen och inför större flexibilitet när det gäller tidsramarna för utredningar som rör koncentrationer. Denna förordning bör ha antagits i slutet av 2003.
- Lagförslagen måste antas och genomföras på ett effektivt sätt för att man ska kunna modernisera EU:s **system för offentlig upphandling**, skapa öppenhet och insyn och konkurrensutsätta systemet. EU-marknaden för offentlig upphandling, som står för cirka 16 % av BNP, har långt ifrån uppnått sin fulla potential. Offentlig upphandling stimulerar entreprenörsverksamheten eftersom den är en betydande eller till och med ledande efterfrågefaktor i en rad olika sektorer, bland annat hälso- och sjukvård, transport, miljöskydd och försvar. Offentlig upphandling har dessutom ofta en viktig roll när det gäller utveckling av central teknik. Utan detta lagstiftningspaket kan EU varken skapa en europeisk marknad för "elektronisk upphandling" eller införa rättsliga ramar som är lämpliga för komplexa kontrakt till när det gäller exempel transeuropeiska nät. Samtidigt kräver en öppen upphandling en aktiv konkurrenspolitik för att man ska kunna se till att fördelarna med öppna upphandlingsförfaranden inte neutraliseras genom konkurrensbegränsande metoder (till exempel statligt stöd eller karteller).
- En dynamisk inre marknad för detaljhandel ger både ekonomiska aktörer och användare (inbegripet slutkonsumenter) möjlighet att dra full fördel av den inre marknaden. En kraftfull EU-konsumentpolitik måste föras för att se till att konsumenterna får möjlighet att välja de varor och tjänster som bäst motsvarar deras behov, oavsett var inom den inre marknaden de har sitt ursprung. Mycket återstår dock att göra på detaljhandelsområdet – både när det gäller varor och tjänster – för att se till att den inre marknaden fungerar väl och stimulera till transaktioner över gränserna. Förslaget till **ramdirektiv om otillbörliga affärsmetoder** och förslaget till **förordning om administrativt samarbete** är viktiga

²⁵ Rådets förordning (EG) nr 1383/2003 av den 22 juli 2003 om tullmyndigheternas ingripande mot varor som misstänks göra intrång i vissa immateriella rättigheter och om vilka åtgärder som skall vidtas mot varor som gör intrång i vissa immateriella rättigheter (EUT L 196, 2.8.2003, s.7).

initiativ för att skapa större enhetlighet i fråga om den nationella konsumentlagstiftningen i EU och göra marknaderna mindre fragmenterade.

- För att skapa bättre förutsättningar för industriella sektorer krävs både lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder. Viktiga exempel på lagstiftningsåtgärder är översynen av **EU:s läkemedelslagstiftning** (som nu behandlas i rådet) samt kommissionens nyligen framlagda **förslag till ny kemikalielagstiftning**, som omarbetades efter ett offentligt samråd och en grundlig konsekvensanalys. Europeiska rådet framhöll vid sitt möte i oktober 2003 att EU-lagstiftningen inte bör vara ett handikapp för EU:s konkurrenskraft, jämfört med andra viktiga ekonomiska områden. Europeiska rådet framhöll därför att detta angreppssätt kommer att sättas på prov för första gången i samband med förslaget till ny kemikalielagstiftning. Det kommer att ge sektorn stabila och förutsägbara ramar som gör det möjligt för aktörerna att planera och utveckla verksamheten. Det kommer också att skydda konkurrenskraften och främja innovation.
- Mer generellt har det EU-initiativ för tillväxt som kommissionen inlett visat att det finns fler viktiga förslag under behandling som är avsedda att mobilisera **offentliga och privata investeringar i transeuropeiska transportnät** i utbyggnad av bredbandskommunikationer och i stöd till forskning, utveckling och innovation. Dessa nät kommer att vara en viktig faktor för att förbättra konkurrensförhållandena inom EU. Det behövs en närmare undersökning av hur den offentliga sektorn och den privata sektorn kompletterar varandra, men det är uppenbart att den offentliga finansieringen är viktig. Dessa nya förslag gäller uppdatering av **riktlinjer och finansieringsbestämmelser för transeuropeiska nät**, ändringar av **Eurovignette-systemet** samt förslag om **beskattning avseende behandlingen av moderbolag och dotterbolag samt koncentrationer**.

5.2.2 *Se till att konkurrenskraftsaspekten beaktas*

För att EU ska kunna fatta snabbare beslut om strukturreformer som syftar till att öka konkurrenskraften och tillväxten och därigenom värna om de sociala och miljömässiga målen, **bör rådet och Europaparlamentet följa kommissionens exempel och se till att konkurrenskraften beaktas när beslut fattas om åtgärder**. Detta måste baseras på öppet samråd med alla berörda aktörer och en välgrundad bedömning av de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser som förslagen skulle få under den tid de berörda rättsakterna är i kraft. Kommissionen är beredd att stödja detta arbete genom att tillhandahålla konsekvensanalyser och genom att vid behov hjälpa de övriga institutionerna att analysera konsekvenserna av de föreslagna förändringarna. Vid **Europeiska rådets vårmöte** gavs konkurrenskraftsrådet en viktig roll i detta avseende. **Som framhölls vid Europeiska rådets vårmöte 2003 bör rådet (konkurrenskraft) få möjlighet att yttra sig om alla förslag som kan få betydande konsekvenser för konkurrenskraften, även om dessa förslag inte faller direkt inom dess ansvarsområde.**

5.2.3 *Införliva och genomföra lagstiftning på nationell nivå*

Det är inte tillräckligt att anta väl underbyggd lagstiftning på grundval av seriösa konsekvensanalyser. När rättsakterna antagits av rådet **ska medlemsstaterna införliva lagstiftning som inte är direkt tillämplig, genomföra lagstiftningen inom fastställda tidsfrister** (med alla de administrativa åtgärder som detta innebär) och **tillämpa den korrekt i praktiken**. Den senaste statistiken ger en ganska dyster bild av medlemsstaternas engagemang i detta avseende. I genomsnitt förflöt 2,28 år från antagande till rättsligt införlivande av de direktiv om den inre marknaden som antogs mellan 1993 och april 2002. Om införlivandet fördröjs i onödan så att de fastställda tidsfristerna inte respekteras, innebär

det att det effektiva genomförandet försenas med i genomsnitt ytterligare 2,21 år. Detta resulterar i en total genomsnittlig "genomförandetid" för en reformåtgärd på 4,49 år. Endast ett fåtal medlemsstater har till exempel i sin nationella lagstiftning införlivat direktivet om rättsligt skydd för bioteknologiska uppfinningar, vilket skulle ha skett senast den 30 juli 2000. Detta direktiv är tillsammans med gemenskapspatentet en nödvändig förutsättning för att man ska kunna införa tydliga och effektiva immaterialrättsliga ramar på ett område som är lika kunskapsberoende som biovetenskap och bioteknik. På samma område har en rad medlemsstater underlåtit att införliva direktivet om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer inom den fastställda tidsfristen, dvs. den 17 oktober 2002. Detta direktiv är dock nödvändigt för att tillhandahålla pålitliga rättsliga ramar på EU-nivå för de ekonomiska aktörerna och införa ett strikt och effektivt godkännandeförfarande som präglas av öppenhet och insyn. Detta är nödvändigt för att undvika att EU:s vetenskaps- och teknikbas på detta område undergrävs²⁶.

5.2.4 Skapa samstämmighet mellan nationell och europeisk lagstiftning

Medlemsstaterna måste också vara medvetna om hur ny och befintlig nationell lagstiftning påverkar konkurrenskraften och göra konsekvensbedömningar. Medlemsstaterna antar omfattande lagstiftning på en rad olika områden där EU inte har befogenhet att agera eller ännu inte har lagt fram förslag till lagstiftning eller där EU-lagstiftningen ger medlemsstaterna ett visst handlingsutrymme. Enbart när det gäller bestämmelser för produkter och informationssamhällets tjänster utarbetar medlemsstaterna varje år mellan 500 och 600 föreskrifter, varav de flesta avser livsmedel och jordbruk, telekommunikationer och transport²⁷. För i genomsnitt 10 % av de anmälda utkasten informerar kommissionen medlemsstaterna att de inte är förenliga med EG-fördraget eller gemenskapens sekundärlagstiftning, om de inte ändras före antagandet. Medlemsstaterna bör se till att den nya lagstiftningen inte får några negativa konsekvenser för företagsmiljön och att den inte skapar snedvridningar eller oönskat handelshinder. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att tillhandahålla konsekvensanalyser när de anmäler tekniska bestämmelser för produkter och informationssamhällets tjänster.

5.3. Öka insatserna för att främja forskning, innovation och företagande

Det är nödvändigt att skapa en företagsmiljö som gynnar forskning, innovation och företagande. EU behöver en företagsvänlig lagstiftning, men det krävs ytterligare åtgärder för att främja konkurrenskraften. **Handlingsplanen för investering i forskning**²⁸ syftar till att göra EU till ett mer lockande alternativ för privata forskningsinvesteringar, så att man uppnår de mål som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Barcelona i mars 2002 - dvs. en total investeringsnivå på 3 % av BNP, varav två tredjedelar utgörs av privata investeringar. Handlingsplanen består av en samstämmig uppsättning lagstiftnings-, samordnings- och stimulansåtgärder som ska vidtas på en rad olika politikområden, bland annat forskning, innovation, immaterialrättigheter, finansmarknader, humankapital,

²⁶ Ytterligare minskning av FoU-verksamheten i EU när det gäller genmodifierade organismer, som redan har minskat med 39 % under de senaste åren enligt en nyligen publicerad undersökning ("Review of GMOs under research and development and in the pipeline in Europe", IPTS/JRC, 2003, ISBN:) 92-894-5572-1), samt omlokalisering av innovativ forskning, fältförsök och saluföring av nya genmodifierade organismer utanför EU.

²⁷ Dessa åtgärder anmälades enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter.

²⁸ Meddelande "Investering i forskning: en handlingsplan för Europa" (KOM(2003) 226 slutlig/2), 4.6.2003.

produktmarknadsregleringar, skatteincitament samt konkurrenspolitik. Handlingsplanen riktar sig till medlemsstaterna, kommissionen och berörda aktörer (näringslivet, investerare och den offentliga forskningssektorn) och är därför ett bra exempel på ett politiskt dokument från kommissionen som ger uttryck för en integrerad strategi för konkurrenskraft.

Åtgärder för att stärka forskning, främja innovation och stimulera företagandet är dock områden där **framstegen främst beror på medlemsstaterna** och deras engagemang för att fatta de beslut som behövs på nationell nivå. Även här bör medlemsstaterna undersöka hur nationella politiska åtgärder samverkar och hur de påverkar konkurrenskraften. **Den öppna samordningsmetoden** kan vara ett värdefullt instrument, eftersom den innebär att man kringgår frågan om befogenhet och att EU kan bidra till insatserna på områden som inte ingår i unionens ansvarsområde. Den öppna samordningsmetoden bidrar till att man med beaktande av nationella olikheter kan skapa ökad samstämmighet eller konvergens mellan nationella politiska åtgärder som syftar till att uppnå gemensamt beslutade EU-mål genom att införa en mekanism för ömsesidigt lärande på grundval av spridning och utbyte av goda lösningar och benchmarking för särskilda teman. Den öppna samordningsmetoden innebär också periodisk resultatövervakning genom indikatorer, mål och sakgranskningar.

Medlemsstaterna bör i synnerhet öka insatserna för att stärka sitt engagemang inom följande tillämpningsområden för den öppna samordningsmetoden:

- *Näringspolitik*: Rådet uppmanade i november 2002 medlemsstaterna och kommissionen att fortsätta arbetet med att frivilligt fastställa kvantitativa och kvalitativa mål på sju politikområden som har avgörande betydelse för konkurrenskraft och ingår i resultattavlan för näringslivet samt att överväga hur man bör organisera den periodiska övervakningen, utvärderingen och sakgranskningen med tanke på diskussionen om de politiska åtgärder som utarbetas i medlemsstaterna. Rådet uppmanade också medlemsstaterna och kommissionen att med förnyad kraft vidta åtgärder för att främja företagandet och småföretagen genom att fastställa kvantitativa och kvalitativa mål inom ramen för Europeiska stadgan för småföretag för att göra det möjligt att före Europeiska rådets vårmöte 2004 göra en bedömning av de resultat som uppnåtts.
- *Innovation*: Medlemsstaterna och kommissionen bör öka sitt samarbete för att stärka de befintliga processerna för samordning av innovationspolitiken på nationell nivå enligt lägesrapporten om innovation (*Trend Chart on Innovation*). De bör dessutom skapa ett ramverk med gemensamma mål för att stärka innovation i EU och införa en bedömningsmekanism för att granska de framsteg som gjorts.
- *Forskningspolitik och inrättandet av ett europeiskt forskningsområde*: Detta är ett nyligen tillkommet område där rådet har uppmanat medlemsstaterna och kommissionen att använda den öppna samordningsmetoden för att dela med sig av erfarenheter och utarbeta samstämmiga reformer i syfte att uppnå målet 3 % av BNP för forskningsinvesteringar och särskilt stödja genomförandet av de delar av handlingsplanen för forskningsinvesteringar som är avhängiga av medlemsstaterna. Samma sak gäller insatser som rör humankapital inom forskning (främst de insatser som ingår i strategin för rörlighet i det europeiska området för forskningsverksamhet) och i synnerhet de brådskande åtgärder som behandlas i det nyligen antagna meddelandet om karriärmöjligheter för forskare²⁹

²⁹ Meddelandet "Forskare inom det europeiska området för forskningsverksamhet: ett yrke med många karriärmöjligheter", KOM(2003) 436, 18.7.2003.

Med tanke på utbildningssystemens strukturella svagheter krävs brådskande reformer i detta avseende för att man ska kunna uppnå de strategiska mål som fastställdes i Lissabon³⁰.

5.4. Kommissionens bidrag

Kommissionen kommer att bidra till att ge rådet, Europaparlamentet och medlemsstaterna en mer integrerad syn på det arbete de utför i fråga om konkurrenskraft genom att systematiskt kartlägga synergieffekter mellan olika politiska åtgärder som direkt påverkar konkurrenskraften. Kommissionen gör nu en granskning av de flesta gemenskapspolitiska områden för att fastställa hur de kan bidra till ökad industriell konkurrenskraft.

När det gäller konkurrenskraft vill kommissionen först tillhandahålla såväl övergripande som sektoriella analyser för att fastställa behovet av åtgärder. Först därefter kommer man att vidta de åtgärder som behövs i fråga om lagstiftning, forskning, innovation och företagande.

Kommissionen avser också att när det årliga arbetsprogrammet presenteras på ett bättre sätt lyfta fram de förslag som ska genomgå en utvidgad konsekvensanalys. I bilaga 1 ges ytterligare information om viktiga konkurrenskraftsinitiativ som kommissionen kommer att inleda eller driva vidare under det kommande året.

6. SLUTSATSER

Den strukturella omvandling av ekonomin som pågår, och där tjänstesektorn spelar en allt större roll, är ekonomiskt oundviklig. Den leder också till viss delokalisering och andra anpassningar, vilka i sin tur ger upphov till sociala och ekonomiska problem för dem som direkt drabbas. Tjänstesektorns allt viktigare roll i ekonomin betyder inte att industriproduktionen är på tillbakagång – tvärtom har den strukturella omvandlingen hittills inneburit ökad tillväxt inom industrin, trots minskad sysselsättning, vilket beror på att produktiviteten inom industrisektorn ständigt ökar.

Nedgången i Europas produktivitetstillväxt innebär minskad konkurrenskraft. Detta är mycket oroväckande, då det påverkar vår industriella prestanda och vår förmåga att hantera strukturella anpassningar. Minskad industriell konkurrenskraft och avindustrialisering är två sidor av samma mynt.

Med de uppgifter som för närvarande finns tillgängliga som grund finns det inga övertygande bevis för att Europa genomgår en reell avindustrialisering. De strukturella anpassningar av vår ekonomi som pågår ger dock upphov till problem i lokala ekonomier, även om den nationella ekonomin drar nytta av förbättrad resursfördelning. För att göra denna process smidigare och öka antalet nya arbetstillfällen är det nödvändigt att öka produktiviteten och stärka vår konkurrenskraft. För detta krävs investeringar i forskning, innovation, utbildning samt informationsteknik liksom omorganisation av arbetet – allt viktiga element i omvandlingsprocessen. Slutligen är det nödvändigt att föregripa och bättre förbereda sig för de utmaningar denna anpassning innebär.

Detta meddelande är bara en preliminär analys av denna utveckling. Under de kommande månaderna kommer kommissionen att fördjupa sin analys och lägga fram förslag i samband med uppföljningen av sitt meddelande om industripolitiken. Förslagen kommer också att

³⁰ Se fotnot 10.

anpassas till det förberedande arbetet med de framtida budgetplanerna, som kommer att bli ett politiskt projekt för den utvidgade unionen 2006 och framåt.

Kommissionen har vid upprepade tillfällen påpekat hur viktig konkurrenskraften är för vår ekonomiska tillväxt. Den kommer att fortsätta att framhäva hur viktigt det är att öka produktivitetstillväxten, och kommer att ta tillvara möjligheten att ta upp denna fråga igen i den kommande vårrapporten 2004.

Det är också avgörande att Europaparlamentet och rådet fattar beslut i de viktiga förslag de för närvarande behandlar och som påverkar konkurrenskraften. Det är även avgörande att de båda fullt ut beaktar vilka följder deras beslut får för konkurrenskraften. Här har rådet gett konkurrenskraftsrådet en viktig roll som samrådspartner med uppgift att yttra sig även om viktiga förslag som inte faller inom dess direkta ansvarsområde. För att genomföra denna uppgift måste rådet fundera över hur dess olika delar bör samagera. Europaparlamentet har redan utvecklat sådana mekanismer.

EU:s konkurrenskraft påverkas också av nationell politik. Ekonomisk integrering innebär att unionens konkurrenskraft inte kan åtskiljas från de enskilda medlemsstaternas. Om inte medlemsstaterna var och en för sig vidtar de åtgärder som behövs på nationell nivå kan konkurrenskraften på EU-nivå inte garanteras.

Kommissionen å sin sida kommer att fortsätta sitt analysarbete i syfte att kartlägga nyckelfrågor på konkurrensområdet. När så behövs, och efter att ha övervägt alternativ till lagstiftning, samrått med intressenter och genomfört konsekvensbedömningar, kommer kommissionen att lägga fram lämpliga förslag.

Bilaga 1:

Kommissionens åtgärder och initiativ som påverkar konkurrenskraften

1. Industripolitiska åtgärder som syftar till att möta utmaningarna för EU:s näringsliv

Djupanalyser och regelbunden övervakning av situationen inom specifika sektorer gör det möjligt för kommissionen att fastställa vilka åtgärder som behövs för att skapa lämpliga förutsättningar för att näringslivet ska kunna utvecklas och förverkliga sin konkurrenskraftspotential. Kommissionen framhöll i ett meddelande om industripolitiken från december 2002 att de flesta gemenskapspolitiska åtgärder kan bidra till att skapa en företagsvänlig miljö och därigenom göra det möjligt för EU att uppnå de mål som fastställdes vid Europeiska rådets möten i Lissabon och Göteborg. Kommissionen har särskilt framhållit att **EU:s politik för en hållbar utveckling kräver en väl avvägd strategi** och att man måste se till att en pelare inte utvecklas på bekostnad av de övriga.

Kommissionen gjorde 2003 en **intern granskning** av de flesta gemenskapspolitiska områden. Detta ledde till en analys av vissa övergripande frågor som ligger till grund för de olika politikområdena, till exempel **kunskapens roll som faktor för ekonomisk utveckling och tillväxt** eller **samverkan mellan produktivitetstillväxt och ökad sysselsättningsintensitet**. Man har också analyserat **den industriella konkurrenskraften och miljöskyddet** i syfte att skapa ökad konvergens mellan olika analyser som ligger till grund för miljöpolitiska och industripolitiska beslut. Man undersökte också hur EU:s politiska åtgärder på ett bättre sätt kan bidra till industrins konkurrenskraft, samtidigt som politikens primära mål respekteras. Kommissionen har på grundval av denna granskning fastställt att det finns vissa potentiella synergieffekter. Det gäller till exempel följande:

- **Regionalpolitik:** Åtgärder som syftar till att hantera utvidgningens konsekvenser för industrin; bättre stimulansåtgärder för regionala innovationssystem.
- **FoU-politik:** Teknikplattformarna är ett viktigt initiativ som kommer att bidra till att förbättra industrins konkurrenskraft på sektorsnivå, både när det gäller viktiga teknikområden och mogna industrisektorer.
- **Politiken för informationssamhället:** Vidta åtgärder för att stimulera utveckling, införande och användning av informationsteknik, som är en viktig källa till produktivitetstillväxt och ökad effektivitet i den offentliga sektorn genom tre pelare: handlingsplanen eEurope som syftar till att stimulera konkurrens och investeringar genom stabila rättsliga ramar samt åtgärder för att främja innovation genom stöd till FoU-verksamhet.
- **Utbildningspolitik:** Industrin skulle gynnas av framsteg när det gäller erkännande av examensbevis, åtgärder som syftar till att övervaka kompetensbrister på arbetsmarknaden och säkerställa tillgången på kvalificerad arbetskraft samt partnerskap mellan skola och näringsliv för att främja företagandet.
- **Handelspolitik:** Utveckla den inre marknadens externa dimension, exempelvis genom att främja EU-strategier för teknisk reglering och bedömning av överensstämmelse, främja EU-exportörernas tillgång till marknader i tredjeländer samt – när det gäller textil- och konfektionssektorn – i anpassningssyfte förbättra

de konkurrenskraftsfaktorer som rör innovation, forskning, kompetens, teknik och mervärde, särskilt med tanke på att de återstående kvoterna inom textil- och konfektionssektorn snart ska avskaffas.

- **Miljöpolitik:** Undersöka möjligheten att använda frivilliga alternativ till lagstiftning, utveckla en riktlinjer för en hållbar tillverkning och analysera förutsättningarna för ytterligare utveckling av ekoindustrier samt göra en avvägning av de kortsiktiga kostnaderna och de långsiktiga vinsterna av ett ökat miljöskydd.
- **Konkurrenspolitik:** Det finns potential för analys av en rad frågor som är viktiga för industrins konkurrenskraft, till exempel frågan om relevant geografisk marknad eller hur man kan stimulera innovationer och spridningseffekter på ett sätt som är förenligt med konkurrensbestämmelserna.
- **Skattepolitik:** Genom att se till att små och medelstora företag i ökad utsträckning beskattas i hemlandet kan man göra det lättare att starta, utveckla och överlåta företag. Ökad användning av en rad olika instrument (inbegripet utbyte av de bästa metoderna) kan hjälpa medlemsstaterna att fastställa lämpliga förbättringar när det gäller hur företagen behandlas i skattemässigt hänseende, utan att man behöver behandla frågan om befogenheter.
- **Den inre marknaden:** Att optimera försvarsupphandlingen skulle gynna industrin enormt.
- **Sysselsättningspolitik:** Det är lämpligt att ta upp konkurrenskraftsfrågor inom ramen för den sociala dialogen på sektorsnivå.
- **Hälsa- och konsumentskyddspolitik:** Se till att man uppnår de högt satta målen när det gäller hälsa och konsumentskydd utan att det påverkar företagens (särskilt de små och medelstora företagens) konkurrenskraft.
- **Transport- och energipolitik:** Det behövs prognoser om de långsiktiga utvecklingstendenserna inom energisektorn (i synnerhet avseende prisnivån) och transportsektorn, särskilt när det gäller deras konsekvenser för industrins konkurrenskraft. EU kommer också att främja sina egna angreppssätt när frågan om standarder diskuteras i internationella forum som ICAO och IMO.

Kommissionen avser att utarbeta en mer omfattande rapport om resultaten av granskningen i början av 2004.

2. Fortsätta arbetet för att skapa förutsägbara rättsliga ramar

Kommissionen kommer även i fortsättningen att sträva efter att förbättra de rättsliga ramarna för företagen genom att föreslå följande viktiga initiativ:

- *En framgångsrik inre marknad för varor:* Kommissionen avser att lägga fram en rad lagförslag som syftar till att stärka den inre marknadens funktion när det gäller produkter. Ett förslag till **förordning om tillämpning av ömsesidigt erkännande** skulle syfta till att förbättra den fria rörligheten för varor inom icke harmoniserade sektorer. Ett **förslag som behandlar aspekter som rör alla sektorer som omfattas av systemet enligt ”den nya**

metoden” skulle göra det möjligt att skapa ökad samstämmighet i fråga om direktiven enligt ”den nya metoden” och göra tillämpningen mer enhetlig.

- *Ett moderniserat system för statligt stöd:* Kommissionen har inlett flera initiativ som ingår i det löpande arbetet med att reformera och modernisera bestämmelserna för statligt stöd. Syftet är att göra det enklare att godkänna stöd som främjar EU:s ekonomiska mål och samtidigt bibehålla en sträng kontroll när det gäller mer snedvridande stödformer. Bland dessa initiativ ingår följande:
 - Ett förslag till förordning som syftar till att **utvidga gruppundantaget om statligt stöd för FoU till att också omfatta små och medelstora företag** ska antas i början av 2004. Detta kommer att avsevärt förenkla genomförandet av program som syftar till att stödja de små och medelstora företagens FoU-investeringar i medlemsstaterna.
 - EU:s riktlinjer för **statligt stöd för att rädda och omstrukturera företag i svårigheter** kommer att omarbetas för att göra det möjligt att snabbare godkänna räddningsåtgärder, samtidigt som man begränsar de negativa konsekvenser som mer långsiktiga omstrukturingsåtgärder kan få för konkurrensmiljön till ett minimum.
 - Kommissionen avser också att före utgången av 2003 inleda samråd med medlemsstaterna om ett kraftigt förenklat tillvägagångssätt för bedömning av vissa typer av stöd när det – med tanke på stödets omfattning eller de sektorer som avses – kan betraktas som osannolikt att stödet skulle få någon betydande inverkan på konkurrenssituationen eller handeln inom EU. Det gäller särskilt stöd som syftar till att göra det lättare att uppnå viktiga EU-mål, till exempel främjande av FoU-verksamhet, miljöskydd, skapande av nya och bättre arbetstillfällen, främjande av utbildning samt stödåtgärder för små och medelstora företag.
- *En reell inre marknad för tjänster:* Tjänster utgör nära 70 % av BNP och sysselsättningen i EU. Inom många tjänstesektorer – till exempel turism, distribution, byggnad, teknik, konsultverksamhet och arbetsförmedling – är den inre marknaden långt ifrån genomförd. Det splittrade rättsläget hindrar tjänsteleverantörerna från att förverkliga skalekonomier och leder till effektivitetsförluster. Dessutom innebär det att konkurrensen begränsas och att tjänstesektorns potential hämmas när det gäller att få fram fler dynamiska företagare och skapa fler arbetstillfällen. Kommissionen kommer före utgången av 2003 att lägga fram ett **förslag till direktiv om tjänster på den inre marknaden** som fastställer rättsliga ramar för tillhandahållande av tjänster över gränserna inom EU. Förslaget till direktiv kommer att **kompletteras av icke-lagstiftningsåtgärder** som syftar till att öka konkurrenskraften i fråga om företagsrelaterade tjänster och främja företagandet inom dessa sektorer. Ett ytterligare förslag kommer att **utvidga det system för anmälan av nationell lagstiftning som idag används för varor och telekommunikationer till att också omfatta tjänstesektorn**. Medlemsstaterna bör se till att detta förslag antas och införlivas snabbt för att det ska kunna få någon reell effekt på ekonomin i EU före 2010, dvs. den tidsfrist som fastställdes i Lissabon. Det är dock inte tillräckligt att inrikta arbetet på kommande förslag som rör tjänster. Såväl **direktivet om ömsesidigt erkännande av examensbevis** som **förordningen om säljfrämjande åtgärder** och ramdirektivet om otillbörliga affärsmetoder har nära anknytning till förslaget till direktiv om tjänster och är nödvändigt för att den inre marknaden för tjänster ska kunna bli verklighet.

- *Slutföra den inre marknaden för finansiella tjänster*: Finansiella tjänster och marknadsintegration kommer att fungera som en katalysator för konkurrenskraft och tillväxt inom alla sektorer i ekonomin. Det kommer att leda till lägre kapitalkostnader för företagen, särskilt nystartade innovativa eller högteknologiska företag. Reformen på detta område är på god väg – 36 av de 42 åtgärder som anges i handlingsplanen för finansiella tjänster har redan antagits. Kommissionen kommer under 2004 att lägga fram de sista förslagen enligt handlingsplanen (inbegripet ett nytt **direktiv om kapitaltäckning**) och kommer att inleda diskussioner med alla viktiga aktörer för att göra en lägesbedömning om integrationen av EU:s finansmarknader.
- Mycket återstår dock att göra på *detaljhandelsområdet* – både när det gäller varor och tjänster – för att se till att den inre marknaden fungerar väl och stimulera till transaktioner över gränserna. Kommissionen har redan åtagit sig att **se över EU:s nuvarande konsumentlagstiftning** för att kartlägga hinder för den inre marknaden och områden som kan konsolideras eller förenklas. Kommissionen kommer under 2004 att utarbeta en strategi och ett arbetsprogram för denna översyn.

3. *Främja forskning, innovation och företagande*

Kommissionen kommer på grundval av initiativ och åtgärder som inleddes 2002 och 2003 att arbeta vidare med detta och lägga fram förslag för att främja forskning, innovation och företagande i hela EU.

- Som ett led i arbetet för att skapa ett europeiskt forskningsområden inrättar kommissionen **europiska teknikplattformar**³¹ på viktiga områden när det gäller teknikutveckling. De europeiska teknikplattformarna syftar till att utveckla och tillämpa en gemensam syn på och strategi för utvecklingen och användningen av nyckelteknik inom EU. Målet är att främja ökad och mer effektiv mobilisering av forskningsinsatser samt att vidta åtgärder för att få bort icke tekniska handelshinder. Teknikplattformarna kan också ge ett värdefullt bidrag till det arbete som utförs i fråga om konkurrenskraften på sektorsnivå. I början av september inledde kommissionen på grundval av de tidiga erfarenheterna av europeiska teknikplattformar för flyg- och rymdteknik samt järnvägstransporter **ett europeiskt partnerskap för vätgasekonomi** för att bidra till att utarbeta en integrerad strategi för detta viktiga bränsle för framtiden. Nya teknikplattformar tillkommer på viktiga teknikområden³² och en första lägesrapport är under utarbetande. Startprocessen för den första omgången europeiska teknikplattformar bör ha avslutats senast i juni 2004.
- Det arbete som utförs för att utarbeta EU-strategier eller främja gemensam teknikutveckling när det gäller rymdteknik, försvar och säkerhetsrelaterade sektorer syftar till att skapa en konkurrenskraftig industriell bas på dessa områden på lång sikt.
 - Kommissionens meddelande ”Europeiskt försvar – Industri- och marknadsfrågor”³³ har bidragit till att rikta uppmärksamheten mot de fördelar som det skulle innebära att skapa en inre marknad för försvarsprodukter, behovet av ett utökat samarbete i fråga om upphandling samt när det gäller säkerhetsforskning. Kommissionen kommer därför under 2004 att lägga fram en **grönbok om**

³¹ Enligt meddelandet ”Investering i forskning: en handlingsplan för Europa”, KOM(2003) 226 slutlig/2, 4.6.2003 samt kommissionens initiativ för tillväxt.

³² Exempelvis växtgenomik, vägtransporter, särskilda områden inom nanoteknik och IT samt stål.

³³ Meddelandet ”Europeiskt försvar – Industri- och marknadsfrågor – På väg mot en EU-politik för försvarsutrustning” (KOM(2003) 113 slutlig, 11.3.2003).

offentlig upphandling inom försvarssektorn samt en EU-handbok om standardisering av försvarsutrustning (som ska användas i samband med försvarsupphandlingskontrakt). En särskild arbetsgrupp har tillsatts för att **utveckla en gemensam syn på säkerheten i EU och vägleda den framtida säkerhetsforskningens inriktning**. I december 2003 läggs därför ett förslag fram om en förberedande åtgärd avseende säkerhetsrelaterad forskning med en budget på 65 miljoner euro för perioden 2004–2006. Detta förslag bör antas och arbetet inledas i början av 2004. Kommissionen kommer också att bidra till det arbete som utförs för att under 2004 inrätta ett **organ som ska arbeta med frågor som rör utveckling av försvarsresurser, forskning, anskaffning och försvarsmateriel**, enligt det beslut som fattades vid Europeiska rådets möte i juni 2003.

- Rymdteknik är en "möjlighetsskapande" sektor som bidrar till genomförandet av en gemenskapspolitiska åtgärder på en rad olika områden - från miljö, jordbruk och transport till utvecklingssamarbete och yttre förbindelser - och har en enorm potential i sociala, ekonomiska och kommersiella termer. **Vitboken om europeisk rymdpolitik**³⁴ syftar till att mobilisera alla berörda aktörer för att uppnå nya mål och möta nya utmaningar. Den innehåller en strategi, grundläggande riktlinjer för de viktigaste aktörernas roll och uppgift samt en handlingsplan. Dessutom förs inledande tankegångar fram om resursfrågan. Vitboken är en uppmaning att mobilisera alla berörda aktörer för att uppnå nya mål och möta nya utmaningar. Bland de politiska målen ingår säkrare och mer förutsägbara ramar som gör det möjligt för aktörerna att planera, investera och bygga upp sin del av de snabbväxande kommersiella och institutionella marknaderna. Bland de insatser som behandlas i vitboken kan nämnas det internationella **Galileo-programmet** för radionavigering via satellit, **GMES** (Global övervakning för miljö och säkerhet) och bredband för alla för att minska den "digitala klyftan" mellan olika regioner och samhällen. Dessa tre insatser kommer att gynnas av den mekanism som föreskrivs i ramavtalet mellan Europeiska gemenskapen och ESA.
- När det gäller **sektorerna för biovetenskap och bioteknik**, som är en viktig del av den framväxande kunskapsbaserade ekonomin, har kommissionen infört handlingsramar i sitt meddelande om biovetenskap och bioteknik³⁵. I handlingsplanen med 30 punkter beskrivs en integrerad strategi för industrins konkurrenskraft som syftar till att utnyttja forsknings- och innovationspotentialen och samtidigt ha ett vidgat perspektiv som innefattar samhälls- och lagstiftningsfrågor. Bristen på kapital är ett betydande hinder för bioteknikföretagens tillväxt och konsolidering från starten till ett mer moget stadium. Nu behövs ett samarbete mellan kommissionen, EIB-gruppen och medlemsstaterna för att granska de olika instrumenten – från investeringsfonder till skatteregler – för att utnyttja dagens kapacitet i så stor utsträckning som möjligt. Som när det gäller andra forskningsbaserade och starkt innovativa sektorer är en fungerande europeisk riskkapitalmarknad av grundläggande betydelse.
- Kommissionen och EIB har upprättat ett nära samarbete för att säkerställa komplementaritet och synergi mellan sina respektive instrument för att främja forskning

³⁴ Vitboken "Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union. Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken", KOM(2003) 673, 11.11.2003.

³⁵ Meddelandet "Biovetenskap och bioteknik - En strategi för Europa", KOM(2002) 27 slutlig, 23.1.2002.

och innovation. EIB har planerat en betydande ökning av anslagen till investeringsstöd för forskning och innovation, från 15,3 miljarder euro 2000 till över 50 miljarder euro under det kommande årtiondet inom ramen för det nya **"Innovation 2010"-initiativet (i2010i)**. Insatserna kommer dessutom att inriktas på att säkerställa en optimal användning av det bredare utbud av instrument som införts av EIB och som är bättre anpassat till företagens behov i olika utvecklingsstadier, särskilt när det gäller att finansiera stora transnationella FoU-projekt (inom ramen för tillväxtinitiativet) och förbättra tillgången till riskkapital för högtillväxtföretag inom teknikbaserade sektorer.

- I enlighet med de industripolitiska målen och handlingsplanen för forskningsinvesteringar kommer kommissionen att inom ramen för den kommande **handlingsplanen för innovation** fastställa kriterier för definitionen av innovativa företag. Detta kommer att möjliggöra en mer effektiv tillämpning av EU:s politiska riktlinjer och bättre målinriktning på nationella initiativ som påverkar innovation. Denna gemenskapsram bör också stärka framväxten av ett europeiskt samförstånd om att "innovation är ett måste" genom att göra det möjligt att fastställa exakta och kvantifierade mål för de rättsliga ramarna och genom att främja stödåtgärder. Handlingsplanen **bör mobilisera berörda aktörer när det gäller innovation** och samordna deras arbete genom en rad åtgärder som syftar till att fullborda **det europeiska forsknings- och innovationsområdet** genom att utveckla detta område för att stärka den transnationella tekniköverföringen och för att öka antalet kluster i EU och göra dem mer effektiva. Här ingår till exempel initiativ för att skapa ett "europeiskt nätverk för nätverk" för tekniköverföring, professionalisering av lokala och regionala nätverk och stödstrukturer för företag exempelvis genom kvalitetsstadgor, kvalitetsmärkning eller utbildning i immaterialrätt, sammankoppling av EU-initiativ med andra internationella åtgärder som till exempel Eureka, fastställande av goda lösningar eller eventuellt en kvalitetsstadga för kluster (för de berörda sektorerna). Innovation är ett flerdimensionellt fenomen och dessa åtgärder kommer därför även att inbegripa icke tekniska aspekter på innovation som **förvaltningsrelaterad innovation eller design**.
- **Grönboken om entreprenörskap**, som publicerades i början av året, inledde en bred debatt om hur man kan stimulera företagandet och företagets tillväxt. Svaren på det offentliga samråd som pågick fram till juni 2003 visade att det fanns ett behov av en bred samordnad strategi för att se till att de initiativ som tas på olika politikområden och på olika politiska nivåer är förenliga och ömsesidigt stödjande. Kommissionen kommer 2004 att lägga fram **en handlingsplan som syftar till att lösa de huvudsakliga problem som konstaterats**. Handlingsplanen kommer att täcka en rad politikområden och behandla följande tre områden: Minska hindren för företagarna i EU (särskilt när det gäller små och medelstora företag), låta företagarna förverkliga sina tillväxtambitioner och uppmuntra fler att starta eget. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas områden där det krävs snabba mätbara framsteg, till exempel att anordna utbildning i företagande, stärka balansräkningarna, lyssna mer på de små och medelstora företagen, förbättra det sociala skyddet inom små och medelstora företag, bygga upp företagsnätverk och främja nätverk för företagsstöd.
- De **europeiska utbildningssystemen** visar strukturella svagheter och kräver brådskande reformer för att man ska kunna uppnå Lissabonstrategins mål. Utan resoluta reformer och investeringar kommer underskotten på detta område utan tvekan att öka. Kommissionen har på grundval av slutsatserna från de arbetsgrupper som inrättats inom ramen för "Utbildning 2010"-initiativet och de nationella rapporterna om utbildning, livslångt lärande och rörlighet utarbetat en rad reformförslag som beskrivs i det nyligen antagna

meddelandet³⁶ om detta. Reformförslagen är inriktade på följande fyra prioriteringar: Inrikta reformen på investeringar i viktiga områden i varje land, se till att livslångt lärande blir verklighet, skapa ett utbildnings Europa och ge initiativet ”Utbildning 2010”-initiativet dess rättmätiga plats i genomförandet av Lissabonstrategin.

- Under 2004 kommer kommissionen och medlemsstaterna att fortsätta diskussionen om de politiska och rättsliga ramarna för strukturfondernas och sammanhållningsfondernas åtgärder efter 2006. Stödet för forskning, innovation och företagande kommer att ligga till grund för framtidens regionalutvecklingsstrategier.

³⁶

Se fotnot 10.

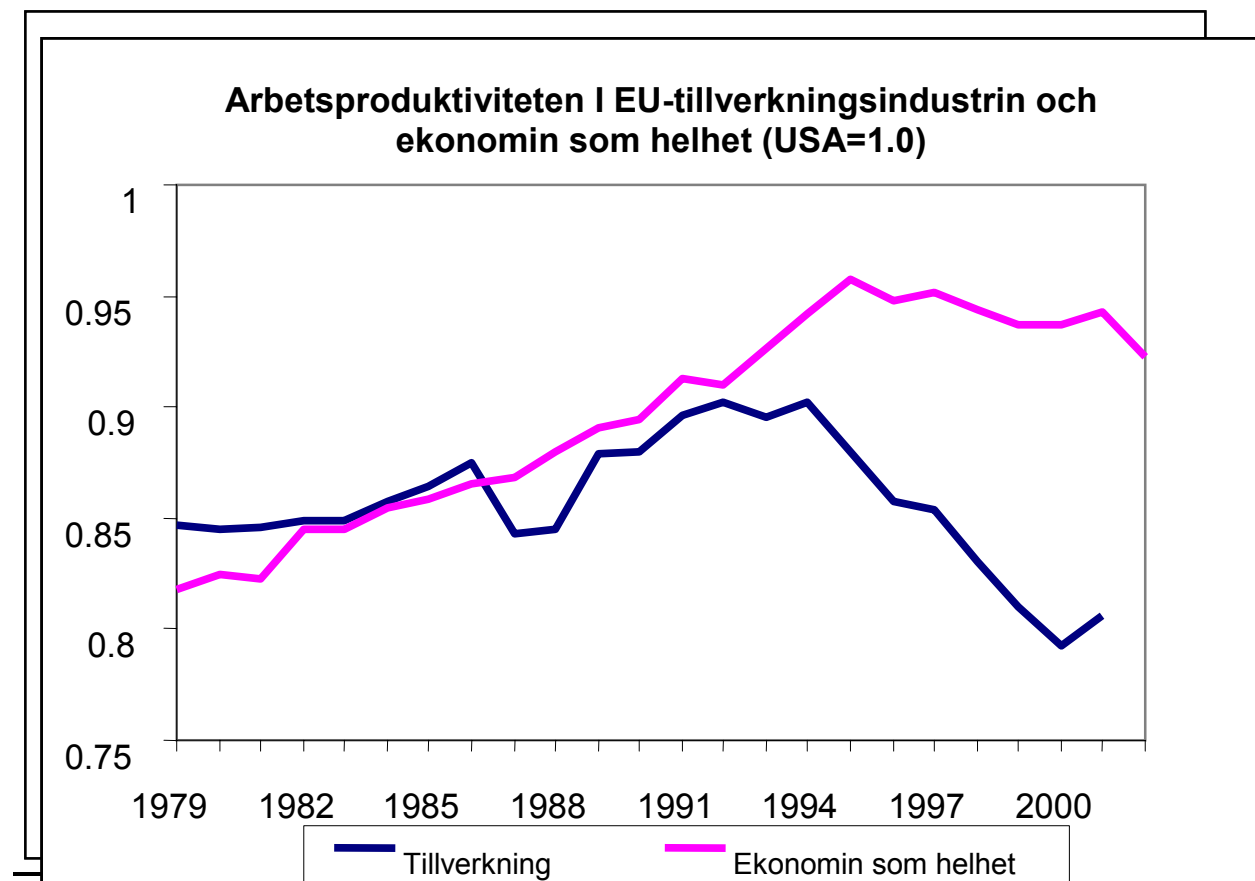
Bilaga 2: Grundläggande uppgifter om tillverkningsindustrin							
Bransch	Tillväxt av mervärde, sysselsättning och arbetsproduktivitet, 1979-2001* (Total årlig tillväxt i procent)			Andel av tillverkningen (som procentuell andel av mervärdet, 1995 års prisnivå)		Handelsbalans för EU15 ⁺ (i miljarder euro)	
	Mervärde (1995 års prisnivå)	Sysselsättning	Arbets-produktivitet	1979	2001	1989	2001
Elektroniska komponenter	8.5	-0.1	8.6	0.2	1.0	na	na
Telekommunikationsutrustning	7.3	-1.2	8.6	0.4	1.6	na	na
Kontorsutrustning	7.4	-0.6	8.0	0.3	1.2	- 16.3	- 33.5
Radio- och TV-mottagare	3.9	-2.3	6.3	0.3	0.6	- 11.9	- 17.7
Utvinning av mineral	-0.2	-5.1	4.9	3.4	2.5	na	na
Kemikalier	3.4	-1.3	4.7	4.7	7.5	14.0	53.5
Andra instrument	2.5	-1.8	4.4	0.4	0.5	na	na
Stål- och metallframställning	0.7	-3.1	3.7	2.9	2.6	- 5.1	- 15.6
El-, gas- och vattenförsörjning	2.2	-1.2	3.4	7.1	8.6	- 0.5	0.6
Konfektion	-0.2	-3.4	3.2	2.2	1.6	- 9.1	- 29.1
Övrig elapparatur	2.5	-0.7	3.2	2.4	3.2	3.5	4.6
Byggande och reparation av fartyg och båtar	-0.1	-3.3	3.1	0.6	0.5	na	na
Pappersmassa, papper och pappersprodukter	2.0	-1.0	3.0	1.8	2.1	0.8	5.3
Rälsfordon och övriga transportmedel	0.7	-2.1	2.8	0.4	0.3	34.7	68.3
Luftfartyg och rymdfarkoster	2.1	-0.6	2.7	0.9	1.1	na	na
Vetenskapliga instrument	2.4	-0.2	2.6	1.1	1.4	- 1.6	0.8
Textilier	-0.8	-3.2	2.3	3.7	2.3	- 0.2	- 0.8
Icke-metalliska mineraliska produkter	1.1	-1.3	2.3	3.6	3.4	5.4	7.6
Motorfordon	1.6	-0.7	2.3	4.5	4.8	16.7	43.3
Läder och skodon	-1.1	-3.3	2.2	1.4	0.9	0.9	- 3.0
Trä, varor av trä och kork	1.1	-1.0	2.1	1.7	1.6	- 4.4	- 4.8
Elektrisk tråd	1.1	-1.0	2.1	0.3	0.3	na	na
Gummi och plast	2.4	0.6	1.8	2.7	3.5	2.5	4.4
Livsmedel, drycker och tobak	1.1	-0.6	1.7	7.1	6.9	2.3	7.0
Tryckeri- och förlagsverksamhet	1.6	-0.1	1.7	3.7	4.0	1.7	3.1
Maskinbyggnad	0.6	-1.1	1.7	7.7	6.7	na	na
Annan metallvarutillverkning	0.8	-0.8	1.6	6.7	6.1	5.4	6.9
Möbler, diverse tillverkning; återvinning	0.4	-0.7	1.1	3.2	2.7	2.0	- 6.2
Mineraloljeraffinering, koks och kärnbränsle	-3.6	-2.0	-1.7	2.8	0.9	- 7.5	- 6.4

Källa:* M. O'Mahony och B. van Ark (ed., 2003): EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective Can Europe Resume the Catching-up Process?, en studie utarbetad för Generaldirektoratet för näringsliv.

* Eurostat: Panorama of European Business, utgåva från 2002; na = ej tillgänglig.

Bilaga 3:

De senaste årens minskade produktivitetstillväxt i tillverkningsindustrin i EU
avspeglas också i den kraftigt ökade produktivitetsklyftan mellan EU och USA

Källa: M. O'Mahony och B. van Ark (ed., 2003): *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective Can Europe Resume the Catching-up Process?*, en studie utarbetad för Generaldirektoratet för näringsliv.